

LONDON, 12. MARCA 1973.

LETO XXVI. ŠTEV. 405.

SLOVENCİ, NE BODITE ŠALOBARDE!

PRETEKLI MESEC je v Ameriki gostoval ljubljanski Akademski pevski zbor 'Tone Tomšič', skupno z Maroltovo folklorno skupino. O umetniški strani teh nastopov bi mogli napisati, da sta obe skupini na dostojni višini, čeprav se sedanji Akademski pevski zbor ne more primerjati s predvojnimi, pri folklorni skupini pa je bilo čutiti, da je bila skoraj preveč zgrajena in njen material skoraj preveč avtentičen.

Zapadna javnost na sploh in ameriška še posebej je pri nastopih folklornih skupin razvajena in pričakuje senzacionalnih fizičnih dosežkov, urnost in vztrajnost plesalcev, medtem ko je vse drugo, glasba, kostumi, i. t. d. bolj postranskega pomena. Slovenski nastop v Chicagu na primer je bil še toliko bolj pomanjkljiv, ker je celo slovensko občinstvo pogrešalo vsaj nekaj uvodnih besed o plesu. (Kdo na primer ima kaj pojma o Rezijski folklori.)

Toda vse to bi še bilo mogoče prežvečiti. Skupina je v Ameriko prišla pod imenom "Pevci in plesalci iz Ljubljane". Vse blagoslove tebi, Ljubljana, toda za

reprezentanco v tujini, bi bila "Slovenija" še vedno primernejša. Turneja pa je Ljubljančane ponesla predvsem po raznih ameriških univerzah, (samo v Clevelandu je bil res "domač" nastop), in s seboj so prinesli tudi dostojno prirejeno in lepo opremljeno brošuro v angleščini. Tu pa je bilo videti tudi program, s katerim so nastopali pred ameriško javnostjo: štirje neslovenski plesi in en sam slovenski, pa deset slovenskih in sedem neslovenskih pesmi. V Chicagu so na pritisk "političnih" celo dodali tri srbske pesmi in eno kolo. Ali bi ne bilo bolje, če bi skupina nastopala pod imenom "Pevci in plesalci iz Čačka"?

Ne gre tu za nikak zgrešen šovinizem. Toda kadar pride v Ameriko "Frula" ali "Lado" ali "Krsmanović", se bratje z juga požvižgajo na slovensko pesem in slovenske plese. Kaj morajo res samo Slovenci dokazovati jugoslovansko "bratstvo in edinstvo"?

Slovenci, ne bodite vendar šalobarde:

Uredništvo

DR. SIRC IZSTOPIL IZ NARODNEGA ODBORA

Dr. Ljubo Sirc, ki je bil član Narodnega odbora za Slovenijo od leta 1964, je izstopil iz odbora. V izjavi ki jo sedaj podaja, poziva, naj se odpro vrata tudi nekdanjim komunistom, ki se upirajo Titovim načrtom za povratak na staro. Izjava se glasi:

"Maja 1972 sem sporočil predsedniku Narodnega odbora za Slovenijo, gospodu Milošu Staretu, da iz tega odbora z obžalovanjem izstopam. Predvsem naj poudarim, da me do tega ni privedel kakršenkoli osebni spor bodisi z ostalimi člani, bodisi s katero od strank, ki sta v odboru zastopani, namreč Slovenska ljudska stranka ali Slovenska demokratska stranka. Nasprotno sem slejkoprej prepričan, da morata v Sloveniji in Jugoslaviji, kot v ostalih evropskih državah, krščanska demokracija in liberalizem odigrati važno vlogo.

Pač pa me je motilo, da je Narodni odbor v zadnjih letih nekajkrat poudarjal stališča, ki jih je zavzel med vojno, in v poslanici maja 1972 celo izrecno omenil dogodke pred sedemindvajsetimi leti. Ko sem leta 1964 vstopil v Narodni odbor, sem pričakoval, da se ne bo oziral nazaj in da bo skušal združiti vse demokratične Slovence.

Toda demokratičnih Slovencev ni mogoče združiti brez razumevanja za tiste, ki so šli k partizanom, ker so se želeli boriti proti Hitlerju, dasi niso bili za komunizem in še manj za stalinizem. Takih je bilo posebno veliko na Primorskem, Štajerskem in Gorenjskem. Niso oni krivi, če je partija njihovo narodno zavest izrabila za svoje namene. Partizanov ni mogoče enačiti s komunisti in poudarjati nasproti njim preteklost, ki nas deli.

Grem še dalj in omenim, da je sedaj čas odpreti vrata tistim, ki so sicer bili komunisti, toda so se z navdušenjem oklenili političnih in gospodarskih reform, se marsičesa naučili in so danes z vso dušo proti Titovim načrtom, obrniti kolo nazaj.

Končno je treba, da nastopijo novi rodovi, ki z vojno in krvavimi dogodki niso imeli opravka. Teh ni mogoče pridobiti za skupen nastop, če ne gledamo dovolj v prihodnost.

Vsi bi se morali združiti v naporu, da preprečimo povratak v čase, ki bi jih bilo najboljšje pozabiti. Pozabiti jih ni mogoče, toda čas je, da jih prepustimo zgodovini.

Dejal bi še nekaj: zelo težko, če ne celo nemogoče, Zaključek na osmi strani ★

Slaba teorija ali dobra lumparija?

(Pred več meseci je prejel tajnik 'Slovenske Pravde' iz domovine spodnje pismo s prošnjo, da ga v prevodu posreduje g. Rogeru Garaudiju v Parizu. Kot se bodo bralci našega lista verjetno spomnili, je g. Garaudy pred časom - podobno kot Dubček v Pragi - zahteval socializem s človeškim obrazom. Ur.)

"Vaši spisi, spoštovani gospod, kolikor so mi bili dosegljivi, me navdajajo z upanjem: tudi v komunističnih vrstah vstajajo ljudje, ki si upajo samostojno misliti; kajti vemo, da je bila za komuniste samostojna misel vseskozi najsmelejše tveganje. Z rastočim zanimanjem sem prebiral knjigo "Velika preusmeritev socializma," kjer se skušate vprašanju približati tudi s praktične strani, kolikor govorite o oblikah socialistične ureditve v praksi (modeli socializma).

Teoretičnih razprav o tej ureditvi, zlasti gospodarski kot osnovi v oblikovanju socialistične družbe, imamo dovolj in preveč. Toda pri praktičnem urejanju se je zataknilo in do danes še nikjer ni steklo, kljub temu, da že nad 50 let obstaja "prva dežela socializma". Ker njena ureditev nikakor ne more zadovoljiti niti kulturnega človeka, niti poštenega komunista, je zlasti v tem času nujno potrebno, resno razmišljati o ustreznem modelu države, ki bi vsem svojim članom omogočila človeka vredno življenje.

Vi, gospod, ste pravilno osvetlili nedostatek marksistične teorije za današnjo stopnjo gospodarske in družbene civilizacije. Res je: marksizem kot sredstvo boja za uvedbo socializma, zlasti v gospodarsko razvitih državah, je odpovedal spričo sprememb v državah in državnih institucijah ter v položaju delavskega razreda, čigar struktura se je temeljito spremenila zaradi diferenciacije v delovnem procesu. Posledice teh sprememb ste jasno naznali zlasti v analizi situacije v Ameriki in jih mora vsakdo priznati. Toda o tem razpravljati je tvegano, preden pride do tega spoznanja tudi matična "dežela socializma", ki pravega vzpona gospodarstva ne more poznati, saj ga ni doživela ter ves razvoj Zahoda interpretira z zastarelimi doktrinami marksizma.

Vi ste tvegali posledice in v imenu napredka socializma pogumno osvetlili problem; bodite prepričani, da so vam hvaležni vsi pošteno misleči socialisti in komunisti, ki odstranjate Prokrustovo posteljo, v katero doktrinari stiskajo življenje socialističnih dežel.

Spričo sprememb v razvoju se ustavljate ob vprašanju, kakšne zgodovinske pobude so bile storjene za odpravo protislovij, nastalih zaradi teh sprememb. Pri tem omenjate jugoslovanski model ter se pozitivno izrekate za samoupravljanje. Kot socialist in Jugoslovian, ki živi v tej deželi, si dovoljujem staviti k temu vprašanju nekaj pripomb.

Teoretično ideji samoupravljanja ni kaj oporekati. Toda bolj kot kdaj spoznavam, da gre v praksi za človeka,

ki idejo realizira, za njegove karakterne kvalitete, za njegovo osebno poštenost in tudi za poštenost prepričanja, a v tem primeru zlasti za zelo obsežno strokovno razgledanost in usposobljenost ter temeljito poznanje vseh gospodarskih oblik. Vse to pa pogrešamo pri večini jugoslovanskih gospodarstvenikov; zato dozdej tukaj samoupravljanje ni uspelo, marveč se je nasprotno izmaličilo v sredstvo izkoriščanja za osebne interese. Gotovi ljudje so si prilastili vodilna mesta takoj, ko je Komunistična partija prevzela oblast v deželi. To so po večini člani tajne policije in Komunistične partije. Skupina, ki ima sedaj vso oblast v rokah, se je oblikovala že med vojno. To je sedaj Uprava državne varnosti (po ruskem vzorcu) in odloča o vsem življenju v državi, zlasti v gospodarstvu, kjer se temeljito okorišča. Njeni člani imajo v rokah vsa direktorska mesta, ne glede na to, ali so sposobni ali ne. Vsako podjetje ima svoj poseben statut, ki mora biti prilagojen direktorjevim sposobnostim. Skratka tako, da je direktor nepremakljiv s svojega mesta. Mladi izobraženci pa morajo s trebuhom za kruhom po svetu.

Res, da je v vsakem podjetju delavski svet, ki ima odločilno besedo - na papirju, prav samo na papirju. Delavka, članica Delavskega sveta pravi novinarju, da si ne upa govoriti pri seji, ker bodo takoj padli po njej vodilni, ki sploh niso člani Delavskega sveta. "Jaz bi jim ne dovolila udeležbe na seji, kadar ni nujno". (DELO, 1971). Verjemite, to ni izjema, to je pravilo.

Zakaj delavec ne upa tvegati kritike? Zgodilo se je, (in se še vedno dogaja), da se je delavec s kritiko zameril direktorju, ki je potem med štirimi očmi naročil personalcu, da je treba tega delavca odstraniti iz službe: - "Ni vzroka." - "Ga je treba ustvariti." - In človek se je znašel na cesti.

Tako so se delavci kmalu zavedeli, da je delavski svet le fikcija; da je treba molčati, če hočeš ohraniti delo in kruh. V kapitalizmu bistavkali...

Teoretično v socializmu samo delo omogoča prilaščanje presežne vrednosti, kar naj bi izključevalo možnost izkoriščanja. Tako se to postavlja tudi v Jugoslaviji - teoretično. Praksa pa se tu s teorijo temeljito razhaja. Ni izjemen primer, marveč pravilo, da zasluži "vodilni," ki najmanj dela, desetkrat več kot delavec, ki vlaga v delo vse svoje sile. Toda to je samo mesečna plača. Ostali direktorjevi dohodki pa znašajo mnogo več kot njegova plača in so praktično neomejeni. Posebno donosna so službena potovanja, največkrat nepotrebna, a pomagajo direktorjem do osebnega premoženja, ki ne zaostaja za kapitalističnim. Posebna iznajdba za bogatenje so kilometrine - službena vožnja z lastnim avtomobilom. Ugotovili so, da so kilometrine pri nekaterih tako visoke,

da bi moral voziti noč in dan, da bi zmozel tako pot. Poleg tega si dajo vodilni izplačevati milijonska posojila z minimalnimi obrestmi ali brez, vračljiva v 50 ali celo 90 letih. Toda po naši zakonodaji to niso primeri nezakonitega bogatenja, to je samo družbeno neupravičeno bogatenje, ki pa ni kaznivo, kajti to je samo "osebna spretnost". Vse je namreč izplačano na podlagi "pravičnikov" podjetja, ki so premišljeno izdelani po navodilih direktorja in občinske skupščine. Tako je novinar zapisal: "Samoupravljanje je očitno samo zavesa za neupravičeno bogatenje".

Teoretično je v Jugoslaviji po samoupravnem načelu proizvajalec subjekt vseh pravic. Odloča o delitvi dohodka, presežka vrednosti, oddaje mest, odpusčanja iz službe. V resnici pa je nosilec vseh pravic direktor.

Delavci po listih javno ugotavljajo, da se direktorji vedejo kot pravi kapitalistični lastniki podjetij, organizacijam samoupravljanja (delavskim svetom in kolegijem) vsiljujejo svojo voljo, sami sprejemajo nameščence in jim odpovedujejo, itd.

Pravijo, da so to porodne težave (že 26 let rodimo), a da se bo uredilo. Gospodarstvenik, ki ima točen vpogled v stvari, izjavlja: "Če pogledamo planirana in realizirana gospodarska gibanja, vidimo, da so prav diametralno nasprotna od tistega, kar je predvideno... Resolucije ne vplivajo na gospodarstvo, če jih ne spremlja ustrezen gospodarski instrumentarij. Tako je povsod po svetu in to velja tudi za nas... Kadar se večina "slabo" obnaša, takrat je tega gotovo kriv sistem... Da zastajamo za drugimi gospodarskimi oblikami po svetu, najbolje priča dejstvo, da se po svetu suče stopnja inflacije okrog 6, medtem ko v Jugoslaviji raste od 15 do 20, čeprav tega uradno ne priznajo, ker pomeni minus za socialistično gospodarstvo. (DELO 4. 12. 1972.)

Posledica brezglavega priraščanja dohodkov je predvsem prenizka akumulacija, ki ograža razvoj in preti, da bomo, če bomo tako nadaljevali, postali v dveh desetletjih evropsko Kozjansko (najbolj zaostali kraj v Jugoslaviji).

Podjetja postajajo druga za drugim nelikvidna, a jih za vsako ceno rešujemo. Zdaj so začeli pisati listi, da je že dolgo jasno, da zanemarjamo nujno minimalno akumulacijo, ki bi morala izvirati iz razumnega gospodarjenja z družbenimi sredstvi v delovnih kolektivih. In pristavljajo: "pristojni in odgovorni družbeni organi so delavnim kolektivom, uporabnikom družbenih sredstev najbrž preprosto "pozabili" predpisati minimalno akumulacijo".

Posledica je nelikvidnost podjetij. Zato zahtevajo gospodarstveniki, ki gledajo z odprtimi očmi: "Kakor hitro nekdo v tržnem gospodarstvu ni sposoben plačati zapadlih in izvršljivih terjatev, se mora začeti proti njemu postopek. Temu se ne bi smel izogniti nihče: od gospodarskih organizacij do porabnikov nacionalnega dohodka. Pri nas je država največji porabnik in če se sama ne ravna po načelu, potem tudi od drugih tega ne more zahtevati". (DELO 4. 12. 71.)

ŽIVETI NA TUJ RAČUN

Gre za temeljno vprašanje: kako uveljaviti tržno gospodarstvo, ki je pogoj za uspešno samoupravljanje. Treba se je odločiti: ali prevzame vsakdo nase vse posledice svojih odločitev ali pa zastavljenega sistema nismo sposobni speljati... Dokler ne bomo jamčili z vsemi dohodki za obveznosti, dokler plačilo obveznosti ne bo prišlo pred državo in njene davke, tako dolgo ne bo steklo. Dokler bo vsa Jugoslavija razpolagala s tujim denarjem, toliko časa bo prihajalo do pretresov... Tudi to ni v skladu s socialističnim gospodarstvom, da vodijo nekatera podjetja dvojno knjigovodstvo in predložijo fiktivne bilance... Najbrž drži pregovor, da riba pri glavi smrdi: kdor ima žig in oblast, lahko naroča, kupuje, a za svoje obveznosti ne odgovarja... To je konec pravnega reda, če tako ravnamo, a žal, tako ravnamo." Tako je zapisal list DELO 4. 12. 1971.

Eden glavnih vzrokov kaosa v našem gospodarstvu je neodgovornost: nihče ne odgovarja za svoje postopanje. To je največje zlo gospodarstva in tudi družbenega sistema na splošno. Tako smo se znašli pred eksistenčnim problemom naše družbe in upravičeno se sprašujemo: kje je funkcionalnost naše partije?

Vprašali boste: ali ni nobene kontrole po podjetjih? Pač! Ta naloga pripada Službi družbenega knjigovodstva - SDK. Kakšna je njena kompetenca? Predvsem pripadajo njeni člani isti kasti kot direktorji in spet smo pri ugotovitvi: vrana vrani... Ko je iz nekega podjetja le preveč zadišalo, je SDK zahtevala vpogled v knjige in račune, o izplačevanju osebnih dohodkov in potnih stroškov tega zavoda; toda SDK je morala šele dobiti pooblastilo od občinske skupščine. SDK namreč nima pravice zahtevati plačilne liste. Te so postale v tolikšni meri nedotakljive, da jih celo javni tožilec lahko terja samo, če je podan povsem upravičen sum nezakonitosti.

Posledica takega stanja je nemoteno bogatenje vodilnega kadra. Število socialističnih milijonarjev se stalno večja. Ogromno premoženje predstavljajo naložbe v inozemskih bankah in investicije. To preslojevanje naše socialistične družbe postaja vedno bolj pereč in občutljiv političen problem. Študentje pišejo: "Družba, ki protežira tiste, ki slabo gospodarijo, ki hkrati tlačijo uspešne gospodarje, realistične mislece in tiste, ki vidijo dva koraka naprej, je nora družba. Družba, ki ustvarja med delavci prepričanje, da jim intelektualci odjedajo kruh, je anarhija. Politične organizacije v naši družbi so pred svojim eksistenčnim problemom".

Tudi medčloveški odnosi v naši socialistični družbi ne temelje na etičnih načelih. Razredna razlika: med višjimi in nižjimi je vse bolj občutna. Delavka takole govori novinarju: "Včasih se mi zdi, da nekateri nalašč tako ravnajo z nami, da bi nas spravili v nevoljo proti socializmu. Mi nismo proti disciplini, le več kulture v odnosih si želimo. Zakaj komunisti ne spregovorijo o tem? Dokler bo tako, se ni treba čuditi, da se je izmed 400 mladih ljudi v podjetju priglasilo za vstop v ZK samo 5 mladincev... Pa tudi to zapišite: če

vodilni naredi napako, ki jo občutimo vsi, o tem samo šušljamo. Delavkin napako, ki jo je mogoče primerjati z ono prvo kot muho s slonom, pa dolgo obešajo na veliki zvon". (DELO 4.12.1971.)

Naravna posledica tega stanja je propadanje morale in kulture. Vodilna revija SODOBNOST 71 to stanje takole komentira: "Duhovna opustošenost nacionalnega in družbenega prostora in njune populacije je danes dejstvo, mimo katerega ni moč iti z zaprtimi očmi... Sedanja politična-gospodarska taktika je potisnila sodobnega človeka v objem porabništva in v kleščice brezglave delitve dobička in osebnega dohodka. S tem pa je bila zavrta kulturno-duhovna ekspanzija, podprte pa zgolj človeške težnje za pridobitništvom in hlastanjem po materialnih dobrinah. Dokončni razkroj sedanje slovenske kulturne strukture je več kot očiten. Denar in materialno bogastvo sta postala edino možno in stvarno merilo posameznikov družbene navzočnosti in samozadovoljnosti... Kljub številnim političnim deklaracijam o kulturnem in duhovno prebujenem človeku je vendarle očitno, da je sedanji gospodarski sistem naše družbe v načelu protikulturn." In dalje: "Dokler bo vrednost našega življenja odvisna od materialnega pridobitništva in upravljanja tega pridobitništva, bo kultura z vsemi svojimi oblikami le nepotreben in nadležen pastorek sedanje družbe in njene organizacije".

Nakazanih je samo nekaj vzrokov, zakaj samoupravna organizacija družbe ne steče. Nikakor pa si ne želimo druge alternative socializma, to je ruskega modela, kjer dvajajo v satelitskih državah svoj model s tanki in brzostrelkami. Človeška blaginja se ne ustvarja z lagerji in terorjem. Ta model je za enkrat še vedno karikatura socializma...

Ena nujnost pri samoupravljanju bi bilo sodelovanje več strank, formacij in družbenih organizacij, pri čemer pa bi morala vladati poštenost in iskrenost, ne izigravanje s strani večinske stranke. V vsem delovanju bi moralo vladati načelo javnosti. Doslej so komunisti sprejeli sodelovanje z drugimi samo takrat, kadar so z njihovo pomočjo prišli na oblast. Potem pa so se izkazali kot nestrpni totalitarci.

Vaša zamisel o oblikovanju novega življenja v Franciji je odlična, sodelovanje z drugimi skupinami kot ga predlagate, bi edino moglo ustvariti ozračje za napredek in pošteno človeško sožitje. Vendar se mi zdi realizacija dvomljiva. Izkušnje med našo osvobodilno borbo so bile dovolj težke za najmočnejšo skupino krščanskih socialistov, ki so jih komunisti povsem izigrali, ko so prišli na oblast in deloma že prej.

Vendar pa vsi dobro misleči napredni in pošteni ljudje iskreno želimo, da ne opustite svojih naporov in še naprej iščete pota in sredstva za ostvareitev poštenjše družbe.

Jugoslovanska zvezna skupščina je že v decembru prepovedala oglaševanje v časopisih za cigarete, tobak in žgane pijače.

MAKEDONSKI PROBLEM NEREŠEN

Od domovinskega sodelavca

Iz jugoslovanskih - bolgarskih odnosov so bili zadnje čase odstrnjeni "nekateri negativni pojavi," pravi TANJUGOV članek, ki so ga 8. februarja objavili jugoslovanski časopisi. Odpravili so protijugoslovanske oddaje bolgarskega Radia rodine, lani so podpisali sporazum o sodelovanju RTV med Jugoslavijo in Bolgarijo v makedonščini in bolgarščini in od oktobra lani lahko v vsej Bolgariji poslušajo oddaje radia Skopje. Tudi sofijski dnevni tisk že dalj časa ne objavlja protijugoslovanskih sestavkov in komentarjev. Toda v bolgarskih periodičnih in zgodovinskih časopisih še zmeraj izhajajo članki z nacionalistično vsebino, ki zanikuje makedonski narod, si prilašča dele Jugoslavije z velikobolgarskih pozicij sanstefanske pogodbe in omalovažujejo vlogo narodno-osvobodilne vojske Jugoslavije. "Dobro-namerni opazovalci v Sofiji, ki vidijo in pozdravljajo pozitivne tokove v jugoslovansko-bolgarskih odnosih, se sprašujejo, kako so danes sploh še mogoči takšni nacionalistični pojavi... Opisano početje je očitno tudi v navskrižju z obojestransko izraženimi željami Bolgarije in Jugoslavije, da bi se medsebojni odnosi še razširili in izboljšali," je pisalo v TANJUGOVEM članku.

Izvršni biro predsedstva ZKJ je na Brionih 8. februarja razpravljal "o nekaterih vprašanih zunanje politike s posebnim poudarkom na odnosih z nekaterimi sosednimi državami." Seje so se udeležili tudi predsednik ZK Makedonije Angel Čemerski, predsednik ZK Srbije Tihoimir Vlaškalić, predsednik zvezne vlade Džemal Bijedić, zunanji minister Miloš Minić, podpredsednik predsedstva SFRJ Rato Dugonjić, Veljko Vlahović, Boško Šiljegović in Lazar Koliševski. Iz prisotnosti Makedoncev in Srbov je bilo razvidno, da so razpravljali o vzhodnih sosedih.

Predstavniki zveznega sekretarja za zunanje zadeve Milan Zupan je na tiskovni konferenci 15. februarja izjavil, da "Bolgarija še naprej objavlja članke in knjige, katerih vsebina škoduje poglobljanju stikov."

Po vseh teh pripravah je sekretar izvršnega biroja ZKJ Stane Dolanc 19. februarja odpotoval v Sofijo. Z njim so bili podpredsednik makedonskega sobranja Vančo Apostolski, član sekretariata CK ZK Srbije Živan Vasiljević in pomočnik zveznega sekretarja za zunanje zadeve Raif Dizdarević. Pogovarjali so se s prvim sekretarjem KP Bolgarije Todorjem Živkovom in obiskali tudi Varno in Veliko Trnovo, kje sta šla Dolanc in Živkov na lov. V kratkem skupnem sporočilu, ki so ga objavili v Sofiji ob koncu obiska 24. februarja, je rečeno, da sta Dolanc in Živkov vodila pogovore in se "medsebojno informirala o notranji in mednarodni dejavnosti obeh partij." Pogovori so potekali "v prijateljski atmosferi" in posebno pozornost so posvetili vprašanju "povezanih z razvijanjem odnosov in sodelovanja med deželama in partijama." V ključnem stavku sporočila pravi, da je bila o teh vprašanih "izvršena izčrpna, odkrita in koristna izmenjava mnenj." Obe strani sta prepričani, da "pogovori predstavljajo doprinos k nadaljnjem razširjevanju in poglobljanju sodelovanja" med partijami, pravi skupno sporočilo.

Zaključek na deveti strani *

TRETJA JUGOSLAVIJA

Od političnega sodelavca

IV.

V tretjem delu Ivanovičeve DEMOKRATSKE JUGOSLAVIJE (1972) so objavljene pripombe vrste političnih in javnih delavcev k nekaterim točkam Ivanovičevega "načrta" iz 1967. leta v luči dogodkov v Jugoslaviji tik pred 21. sejo predsedstva ZKJ, ki je dovela najprej do padca političnega vodstva na Hrvaškem in nato tudi v drugih republikah. Čeprav imajo razprave za Ivanovičevo "okroglo mizo" dolgoročen pomen, se udeleženci očitno ne morejo izogniti vplivu, ki ga nanje imajo tekoči dogodki. S tem pa tudi kažejo, da svoje razprave povezujejo z realnim stanjem doma in ne načrtujejo samo v skladu z lastnimi željami. Odgovori na nekatera vprašanja ostajajo kljub temu nedvomno načelne narave. V tej knjigi so odgovori odn. pripombe k "načrtu" že precej manj splošne od onih, ki so bile objavljene v tej zbirki leta 1970.

Prvo poglavje raprave se peča z "Načeli" in njihovo praktično uresničitvijo ter vprašanjem pristočnosti. Drugo poglavje se peča s "prehodnim stanjem" iz sedanje enostrankarske diktature v demokracijo. Iz tega je razvidno, da so pravičniki smatrali, da je treba najprej razčistiti ta osnovna vprašanja predno je mogoče preiti na podrobno obravnavanje stanja, ki bi nastalo, ako bi bil dan načelen pristanek na "tretjo Jugoslavijo". Pristanek je očitno mogoč samo, ako je rešeno bistveno vprašanje odnosov v jugoslovanski skupnosti.

Zato je na samem začetku poudčrtano, da je potrebno dati pravici do samoodločbe vidno in zajamčeno mesto. "To priznanje vsebuje odlike, ki pripadajo, splošno rečeno, tipu konfederalne državne organizacije." Po drugi strani pa je potrebno to skupnost napraviti sposobno za življenje, kar pomeni, da mora imeti ustanove, ki pripadajo, splošno rečeno, tipu federalne države. To naj bi dalo skupnosti tudi smisel obstoja odn. da narodi ostanejo v njej.

PROBLEM SAMOODLOČBE

Božidar Vlajić kritizira titovske ustavne amandmane, katerih namen je spremeniti federacijo v rahlo konfederalno zvezo. Smatra, da bo to zavrlo delovanje skupnosti in plodno sodelovanje med skupnostjo in republikami, ker bo treba vsako odločitev sprejemati soglasno (potom republiških delegacij).

Ilija Jukić se zavzema za sprejem neke deklaracije, ki bi vsebovala poziv vsem našim ljudem, doma in zunaj, da se bori proti sejanju sovraštva med narodi Jugoslavije. To je načelno. Kar se pa Ivanovičevega načrta tiče, Jukić opozarja, da se ta ne dotika ne vprašanja razmejitve med Hrvaško in Srbijo, ne vprašanja organizacije vojske. Smatra, da so skoro vsi Srbi proti samostojnosti Vojvodine (ki je danes pokrajina v okviru srbske republike) in da bo to vprašanje nedvomno

prišlo na tapeto v zvezi z bodočo reorganizacijo Jugoslavije, Hrvati bi se pri tem zadovoljili, če bi se del Vojvodine zedinil s Hrvaško, a tri četrtine s Srbijo. To bi, po Jukićevim mnenju, ustvarilo trajno skupnost interesov med Hrvati in Srbi napram Madžarom.

Kar se vojske tiče, se Jukić zavzema za skupno jugoslovansko vojsko po eni strani in za lokalne vojske v Srbiji, Hrvaški in Sloveniji. Poziva Srbe, da na to pristanejo.

Zarko Pecić dela razliko med "ustanovnimi narodi" in "manjšinskimi narodi" Jugoslavije. "Ustanovni" narodi so Srbi (Srbi in Črnogorci), Hrvati in Slovenci, ker predstavljajo "osnovne narodnosti Jugoslavije". Makedonce bo Pecić priznal šele, ko se bo večina (polovica plus eden) državljanov sedanje Makedonije v "prehodnem stanju" svobodno in demokratsko izjavila, da se čutijo in priznavajo samo za Makedonce. Isto velja za posebno makedonsko državo - članico jugoslovanske skupnosti. Zaradi pomešanosti prebivalstva Bosne in Hercegovine, Pecić priznava Bosni in Hercegovini pravico do posebne države - članice, v kateri pa so v večini Srbi in Hrvati kot deli "ustanovnih narodov" in osnovnih narodnosti. Pripadniki narodne skupine bosansko - hercegovskih Muslimanov, ki se ne priznavajo niti za Srbe, niti za Hrvate, niti za Turke, so pripadniki narodnostno neobeležene posebne manjšinske skupine.

Vane Ivanović poudarja, da imamo posla s štirimi narodi in bosansko - hercegovskimi muslimani. Ako bi vsak od njih imel določeno zaokroženo ozemlje, ne bi bil noben problem, da uporabi svojo pravico do samoodločbe in ustanovi samostojno, nacionalno in suvereno državo. Toda razen Slovencev nima noben drug takega ozemlja. Zato je po Ivanovičevem mnenju skrajni čas, da se odpovemo teoretski idealni izpolnitvi pravice do samoodločbe - vsaj s strani demokratov. Ivanović opozarja, da to pride v poštev tudi v primeru zahteve po konfederaciji, ki po pravilu počiva na sporazumu med popolnoma suverenimi državami.

Zato se njegov načrt bavi z federativno ureditvijo, ki pa mora iti dlje od enostavne upravne ureditve, ker ne gre za homogen narod kot recimo pri Meksikancih. Zato tudi predlog policentristične skupnosti, minimalne pristočnosti skupnosti in jamstvo, da bodo narodi, narodne skupine in manjšine zastopane v skladu s svojo številčno močjo v službah in ustanovah skupnosti - kakor tudi odgovarjajoče jamstvo v pogledu sestave vlade in predsedstva skupnosti.

"Sam akt ustanovitve skupnosti, na katerega morajo pristati večine predstavnikov vsakega naroda posebej, bi istočasno ustanovil tudi države - članice, ki bi po svojem splošnem državno - pravnem statusu, po svoji

pravici samoorganiziranja in po obsegu svojih pristojnosti imele državopravni karakter države," pravi Ivanović. "To je očitno precej več kot enostavna federacija in predpostavlja pluralistično demokracijo, ki je v mnogočem podobna konfederativni ureditvi."

Ljubo Sirc opozarja, da je v naših prilikah nujno, da narodi čutijo, da imajo pravico do samoodločbe - ne le v enem trenutku ampak stalno. Po drugi strani pa je za normalno življenje docela nemogoče, da bi se narodi recimo vsako drugo leto izrekli - enkrat morda za skupno življenje, drugič za izstop iz skupnosti. To je dejansko psihološki problem, Sirc opozarja, da je problem dogovarjanja med jugoslovanskimi državami težavno celo v sedanjem sistemu centralizma ene same politične sile (ZKJ), a kako težko bi bilo v pogojih pluralističnega sistema. Docela možno je, da bi prišlo do takega zavlačevanja, da bi skupnost prenehala delovati. Kaže, pravi Sirc, da je izhod v čim večjih pristojnostih sestavnih držav, medtem ko je treba najpogotnejše odločitve sprejemati z večino glasov. Pri tem je treba dodati, da je nujno, da prevladuje dobra volja in oster čut za občutljivost partnerjev. To velja zlasti za Srbe.

Dušan Pleničar opozarja na izkušnje z obema Jugoslavijama in poudarja, da je prav, da se pravici do samoodločbe da vidno in zajamčeno mesto, kakor tudi da ne sme biti kasneje rečenega ali storjenega ničesar, kar bi to osnovno točko kompromitiralo ali manjšalo.

PARLAMENTARNA DEMOKRACIJA

Naslednji del tega poglavja odn. razprave se nanaša na Ivanovičevo postavko, da je "red na podlagi načela parlamentarne demokracije in polne osebne svobode vsakega državljana pri nas ne le nujen ampak tudi očitno možen."

Božidar Vlajić k temu poudarja, da je pluralistična demokracija zelo težak in kompliciran posel in da je treba stalno razvijati državljansko zavest in samodisciplino.

Ilija Jukić pripominja, da je osnovni predpogoj za tak red zadovoljliva rešitev nacionalnega vprašanja.

Franjo Sekolec poudarja, da uvedba parlamentarne demokracije odpira - in mora odpirati - možnost delovanja vseh demokratičnih političnih sil, tudi tistih, ki bi delovale proti nadaljnjemu obstoju skupnosti jugoslovanskih narodov. To narekuje temeljno načelo alternative, ki vsakemu narodu priznava pravico, da uveljavi samoodločbo, to je, da izstopi iz skupnosti in si ustvari samostojno, neodvisno državo. Svobodno delovanje vseh političnih sil bi tudi že vnaprej onemogočilo očitek, da so bili sprejeti daljnosežni državopravni sklepi brez zadostne konsultacije s širokimi narodnimi množicami.

Vane Ivanović pravi, da je tak red pri nas nujen, da bi že enkrat med nami na svoboden način ugotovili, ali ljudje, posamezno ali glasujoč v sestavi svojih narodnih kolektivov, želijo živeti v neki skupnosti

ali pa imajo kakšne druge za življenje sposobne alternative.

Desimir Tosić izraža sum v absolutno nujnost parlamentarne demokracije odn. v njeno možnost. Pri tem pokaže na krizo parlamentarne demokracije po zadnji vojni v Zahodni Evropi, posebno v Franciji. Enako se mu ne zdi možno, da bi v večnacionalni skupnosti kot je Jugoslavija, obstojal sistem dveh strank. Postavlja tudi vprašanje, ali ne bi sistem parlamentarne demokracije lahko obstojal samo na federalnem nivoju, medtem ko bi prepustili državam članicam, da izberejo med predsedniškim in parlamentarnim sistemom. Tosić se boji, da bo sistem parlamentarne demokracije v državah članicah povzročil na mnogih področjih isti kaos kot je obstojal v Prvi Jugoslaviji od 1918 do 1929.

Ljubo Sirc pravi, da je osebna svoboda državljanov prav tako važen cilj kot svoboda naroda. To je tudi temelj za sodelovanje med jugoslovanskimi narodi v njihovih naporih, da se stanje izpremeni. Parlamentarna demokracija v smislu, da parlament lahko vsak trenutek izglasuje nezaupnico zvezni vladi, je v Jugoslaviji nemogoča, ker bodo v naši pluralistični demokraciji stranke temeljile ne le na političnih idejah ampak tudi na narodnostnih razlikah. Vlada bi morala biti izvoljena za gotovo dobo in bi morala biti morda ne le politično ampak tudi strokovno telo. V tem pogledu bi bilo morda dobro sprejeti nakatera načela iz švicarske ali ameriške ustave.

Dušan Pleničar smatra, da more biti govora samo o politični demokraciji, kjer je dovoljeno delovanje vsem političnim združenjem, ki se v svojih statutih obvežejo delovati na demokratičen, civiliziran način - pa naj gre potem za desnico ali levico ali za združenja, ki stremijo za nenasilno likvidacijo obstoječe večnarodne skupnosti (Jugoslavije). Ona združenja, ki ne pristanejo na civiliziran, nenasilen način političnega delovanja, in ki tudi v praksi tega ne izvajajo, nimajo mesta v politični demokraciji. O njihovem obstoju naj bi odločila neodvisna sodišča.

Negovan Rajić komentira 25-letno odsotnost političnih svoboščin v naši domovini in pravi, da bi vzpostavitev političnih svoboščin pomenila ne le pozitivno selekcijo moralnih vrednot (ki se danes enačijo z vdanostjo režimu) ampak tudi borbo idej in verifikacijo vrednot naših družbenih struktur. V novo nastalih pogojih političnih svoboščin bi tudi sama ideja socializma znova dobila svoj prvobitni in osnovni smisel borbe za socialno pravico.

Alojzij Zupan pravi, da ni gotov, da je parlamentarna demokracija "očitno možna", ako vzamemo v poštev spektrum cele Jugoslavije. Tudi v Sloveniji bo potreba precej trdega dela in boja, da bi državljan užival "polno osebno svobodo," pod čemer on razume predvsem odnose med posameznimi sloji, odnose po podjetjih, odnose med politično večino in politično manjšino; -da ne bo namreč politična večina, t. j. neka večinska stranka z raznimi odkritimi in prikritimi sredstvi onemogočala

"polno osebno svobodo" ljudem zunaj te stranke. A izraz te osebne Svobode ni samo, da človek svobodno je in pije, ampak da se tudi svobodno izraža in udeležuje, da so mu na rapolago sredstva obveščanja - tisk, radio in televizija.

Nenad Petrović smatra, da je nujno potrebno razbiti mit, ki ga jugoslovanski komunisti vzdržujejo in izkoriščajo, da bi namreč vsak odstop od enopartijskega sistema in vsak odstop težnjam narodov Jugoslavije, da bi uživali več politične svobode, istočasno pomenilo zlom državne skupnosti. Politično zdrava družba se ne more razvijati v okviru sistema, ki ne dopušča in ne spoštuje polne osebne svobode vsakega državljanca. Diktature so vedno nastopale pod krinko nekih višjih interesov in z izgovorom da parlamentarna demokracija pelje v anarhijo.

NUJNOST SKUPNOSTI

O stališču, da je skupnost narodov Jugoslavije nujna za ohranitev bitnih interesov vsakega od njih, je bilo že mnogo govora v prvi knjigi 'Demokratske Jugoslavije' in v prvem delu druge knjige, v katerem so gg. Vlajić, Jukić in Sekolec podali nekaj osnovnih pogledov na ta problem s srbskega, hrvatskega in slovenskega stališča. Na tem mestu so potem dali nekaj svojih pripomb tudi drugi udeleženci okrogle mize, ki so se sicer strinjali z osnovno idejo tega stališča.

Tako Kosta St. Pavlović pravi, da se jugoslovanska državna misel lahko obdrži samo, ako bo skupna država uspela ohraniti bitne odlike in zaščititi glavne interese vsakega od svojih delov.

Dušan V. Popović ugotavlja, da vključ po-novnim in vzburkanim šovinističnim zahtevam posameznih narodnih skupin in narodov, Jugoslavija še vedno predpostavlja najzaneslivejšega zaščitnika in skrbnika bitnih interesov vsakega od njih. Zato je nujno najti načina in sredstev, da vsak v svojem narodu pripomore k bolj razumnemu stališču.

Žarko Pecić meni, da je ne le usoda jugoslovanskih narodov pred ustanovitvijo skupne države, ampak tudi njihova usoda za časa druge svetovne vojne pokazala, da je obstoj Jugoslavije docela upravičen. Zlasti še, ako je skupnost sporazumno urejena kot zvezna država, osnovana na svobodi in priznanju vzajemnosti in medsebojne odvisnosti življenskih interesov njenih narodov.

Vane Ivanović pravi, da današnje neobhodne potrebe gospodarstva zahtevajo edinstvenost jugoslovanskega trga Srbov, Hrvatov, Slovencev in Makedoncev. Evropska ekonomska skupnost spoštuje obstoj svojih sestavnih narodov in te nič ne motijo elementi nadnacionalnosti, niti jih ne muči kompleks da nadnacionalnost negira nacionalno identiteto vsakega naroda posebej.

Desimir Tošić zaključuje, da je pri Hrvatih še vedno najmočnejša, čeprav ne absolutna, ona politična sila, ki ne veruje, da Jugoslavija čuva bitne interese Hrvatskega naroda. In vendar razpad Jugoslavije ne bi mogel zagotoviti ne Srbom ne Hrvatom celotnost. To se ni

zgodilo niti za časa Banovine Hrvatske - 600.000 Hrvatov je bilo zunaj Banovine, medtem ko je bilo 800.000 Srbov v Banovini. Tošić tudi dodaja, da medtem ko Jugoslavija zagotavlja celotnost Srbom, Hrvatom in bosansko-hercegovskim muslimanom, to ni primer s Slovenci in Makedonci. Pri teh se nahajajo gotove etnične sile zunaj Jugoslavije. Medtem ko so makedonske že izginile, slovenske sile zunaj Jugoslavije vegetirajo brez objektivne ali subjektivne nade na nacionalno osvoboditev in pripojitve k ostalim Slovencem odn. Jugoslaviji.

Ljubo Sirc pravi, da so neprestani nesporazumi med jugoslovanskimi narodi precej omajali prepričanje, da skupnost jamči neokrnjenost bitnih interesov vsakega od njih. Občutek nevarnosti od zunaj se je polagoma izgubil in nekatere politične skupine posameznih narodov so se celo povezale s tujci v težnji, da dosežejo svoje maksimalne cilje. Brežnjeva doktrina enako predstavlja novo nevarnost. Toda vse to ne pomeni, da jugoslovanski narodi - predvsem Srbi, Hrvati in Muslimani - lahko zaščitijo svoje bitne interese brez medsebojnega pogovora in sporazuma.

Dušanu Pleničarju se zdi stališče, da je skupnost narodov Jugoslavije nujna za ohranitev bitnih interesov vsakega od njih, logična, kajti kakor hitro odpade ta pogoj, Jugoslavija izgubi svoj smisel.

Negovan Rajić pravi, da je bilo že od leta 1929 dalje nemogoče jasno videti te bitne interese zaradi pomanjkanja političnih svoboščin. Enako ni bilo mogoče videti, kdo so pravi predstavniki vsakega od jugoslovanskih narodov - razen pri Hrvatih. Zaradi tega ni bilo mogoče videti niti globine niti vsebine nacionalnih kriz, ki so obstojale in še obstojajo. Kljub temu pa je upravičeno vprašanje, kakšna bi bila usoda vsakega od jugoslovanskih narodov, ako bi v tem istem razdobju živel v okviru lastne teritorialno in številčno omejene nacionalne države.

Alojzij Zupan pravi, da je bila zadnjih petdeset let mednarodno priznana samo Jugoslavija. Priznanje pa ne pomeni priznanje meja v kateremkoli obsegu. To se je pokazalo zlasti pri Slovencih. "Kar se narodov, ki žive v mednarodno priznani državi Jugoslaviji tiče, je zato njihov biten interes v tem, da s svojo skupno močjo zavarujejo nacionalno ozemlje drug drugega, v kolikor ne obstaja možnost, da je nacionalno ozemlje vsakega posameznega naroda mednarodno priznано in zavarovano." Separatizem je lahko docela upravičen, ni pa vedno realističen. Slovenci imamo problem z Avstrijo in Italijo; Hrvati z Avstrijo in Italijo; Srbi z Bolgarijo in Madžarsko; Makedonija z Bolgarijo in Grčijo. "Separatizem kateregakoli od teh narodov bi bil realističen samo, ako ne bi obstojala nevarnost za njegov nacionalni teritorij. Separatizem zasnovan na manj kot na celotnem nacionalnem ozemlju predstavlja izdajo nacionalnih interesov. Tako je recimo med vojno obstajala hrvaška država brez Dalmacije. Enako bi bilo izdajstvo, ako bi za ceno neodvisne slovenske države, ta država bila omejena na neko Ljubljansko pokrajino," zaključuje Zupan.

Nenad Petrović, Enako kot Vane Ivanović, poudarja važnost edinstvenega tržišča tako za one kraje, ki so pretežno industrijski kot za one, manj razvite, ki so poljedeljski. Ravno ta različnost ekonomske strukture Jugoslavije nudi široke možnosti za njen razvoj. Države - članice v tej skupnosti koristijo ena drugi in se dopolnjujejo. V dobi tehnološkega razvoja se vse dežele v svetu poskušajo ekonomsko zblížati in pri tem odstranjujejo prepreke za medsebojno izmenjavo svojih dobrin. Razbitje skupnosti narodov Jugoslavije bi bilo zato nasprotno interesom vsakega od njih. (Bo še)

JUGOSLAVIJA IN ZAMEJSTVO

Potem ko je Jugoslavija na avstrijski odgovor svoje note poslala še drugo noto, v kateri se zavzema za dvostransko avstrojugoslovansko reševanje koroškega vprašanja in zahteva izpolnitev 7. člena avstrijske državne pogodbe, je avstrijski tisk zmagošlavno pisal, da se Jugoslavija odpoveduje internacionalizaciji koroškega problema.

Dasi v tem pogledu v Jugoslaviji ni bilo nikake uradne izjave, pisanje avstrijskega tiska ni daleč od resnice. V Jugoslaviji in celo v Ljubljanskem DELU je potihnilo pisanje o Koroški, o težkem položaju koroških Slovencev in o zatiranju ter tudi napadih nanje, ako se le v javnosti priznajo za Slovence.

Odpovedali so se internacionalizaciji, to je postaviti pred mednarodno sodišče, v Haagu in pred Združene narode prav sedaj, ko je za tajnika OZN Avstrijec Waldheim in si Avstrija prizadeva utirati pot v svet. Zdaj bi bila prilika, ko bi tak korak največ zalegel!

Tako so nemčurske sile in posamezniki, ki so se pred nedavnim jasno razkrili, bili spet opogumljeni in pripravljajo še zadnji naskok na koroško slovenstvo s sicer neupadljivimi sredstvi, toda toliko bolj zanesljivimi. Na razpolago imajo vsa uradna in neuradna sredstva v deželi ob tihi podpori dunajske vlade, odkrito pa ljudske in Svobodnjaške stranke, ki zlorabljata demokratična in krščanska načela. Ugotavljanje manjšine, za katerega so koroški Slovenci prepričani, da ne bi bilo objektivno, bi tokrat verjetno poiskovalo biti speljano objektivno, da se resnično ugotovi, ne to, da Slovencev na Koroškem sploh ni, ampak kje bi v resnici mogli še biti, dosedaj spregledani.

Tako bi ugotavljanje zagotovilo, da Slovenci so, in tudi kje so. Potem pa težko tistim, ki so se za Slovence izjavili oziroma bi Slovenci tudi hoteli ostati! Do izseljevanja sicer ne bi prišlo, kot je bilo pod Hitlerjem, ko so tudi "objektivno" ugotovili koroške Slovence, dasi jih danes tudi s tem strašijo pri nabiranju podpisov za ugotavljanje. In to nekaznovano od oblasti, ob molku Ljubljane in Jugoslavije. Po ugotavljanju bi se lotili slovenskih ljudi z vsemi koroškimi uradnimi sredstvi, kot so že danes vsakdanja praksa, ali pa še vse drugače.

Avstrijska vlada se seveda na bo zavzela za koroške Slovence. Nekaj zaradi strankarskih koristi, ker ima vladajoča socialistična stranka v svojih vrstah številne pristaše, ki so blizu šovinizma. Nekaj pa tudi zato, ker

je v Avstriji sploh težko najti ljudi, prav tako v vladnih uradih, ki bi bili resnično zmožni razumeti še kaj drugega razen avstrijskega nemštva.

Slovenski narod pa svoje bodočnosti ne more graditi na izseljenstvu, ampak le na domovini. Ako bi izginilo zamejstvo, bi bila slovenska domovina v celoti v jugoslovanskem okviru. To bi lahko pomenilo nič več in nič manj, da bi bila slovenska domovina, slovenski vir, popolnoma pod kontrolo jugoslovanstva in s tem tudi slovenstvo, z morebitnim ciljem, ako ne verjetnostjo, integracije v doglednem času.

Pod spretnimi vplivi šolske vzgoje, radia, televizije, tiska, bi se moglo ustvariti javno mnenje za opustitev slovenstva. Ta mnenja so že precej razširjena, češ da smo Slovenci tako ali tako majhni. Da ne omenjamo srbskih množic, ki so danes kljub ustavnim zagotovilom o enakopravnosti jugonarodov vzgojene v pojmih "jugoslovanskega" naroda, pod katerimi je seveda mišljeno srbstvo.

Razgrajena slovenska osebnost, misel in čut, ohlapljanje slovenskega jezikovnega in miselnega izraza, narodnih pojmov slovenstva, zgodovine itd, popolno izoliranje slovenske narodnosti oziroma "državnosti" iz svetovnih dogodkov, prilastitev slovenske gospodarsko življenske baze po beograjskem kapitalu, lahko pripelje do tega, da bi bil prehod iz slovenske v jugoslovansko "nacijo" (lahko tudi "samoupravno skupnost" ipd.) komaj še opazen.

Kolikor dalj pa obstoja slovensko zamejstvo zunaj Jugoslavije, toliko časa so tudi morebitni cilji jugo-integracije oddaljeni. Je morda tukaj odgovor na samo navidezno zavzemanje Beograda do slovenskega zamejstva?

Sklepi v tem pogledu so danes mogoče še prenagljeni. Toda kljub temu se je bati, da bi zaradi takega postopanja v zvezi z zamejstvom danes tudi slovenski ljudje izgubili zaupanje v jugoslovanske ideje. Številni, ako ne večina od njih, samo da pridejo na tuje, že dajejo prednost nemštvu ali amerikanstvu itd. pred jugoslovanskim slovenstvom.

Vprašanje zamejskega obstoja pa je kot kaže tudi vprašanje slovenskega obstoja nasploh. Odločitev za slovenski obstoj se danes pojavlja z isto težo kot odločitev za odpoved.

O.Ž.

DR.SIRC IZSTOPIL IZ N. O.

Zaključek s prve strani

je, da bi Slovenci sami kaj opravili. Slovenski demokraciji se moramo povezati s srbskimi, hrvatskimi, makedonskimi in bosanskimi, ker nam sicer boj proti diktaturi in nesposobnosti ne more uspeti. To kaže tudi skušnja zadnjih let. Če bi svobodnjaki po posameznih republikah nastopali skupno - namesto, da so včasih celo drug proti drugemu - bi bili morda dosegli precej več kot smo, in Tito ne bi pometal z vsakim posebej. Seveda hočemo vsak svoje pravice, toda pri tem ne smemo biti sebični in slabi sosedje drug drugemu!"

Britanski avtomobilski klub je opozoril svoje člane na izredno visoko število smrtnih nesreč na jugoslovanskih cestah. "Lokalni vozniki so si prislužili nezaviden sloves, da so morda najslabši vozniki na svetu," pravi sporočilo.

JUGOSLAVIJA IN ZAMEJSTVO

OD POSEBNEGA DOPISNIKA

PRIMORSKI DNEVNIK izhaja danes kot glasilo Slovenske kulturno - gospodarske zveze, ki naj bi bila zvesta načelom nekdanje OF. Seveda so na Primorskem razmere bile drugačne in zato je tam naprednost, OF in partizanstvo treba nekoliko drugače jemati kot na Kranjskem.

Dnevnik je začel izhajati kot PARTIZANSKI DNEVNIK med zadnjo vojno v Zakrižu pri Cerknem in je bil, kot je zapisano na njegovi naslovni strani, edini odporiški dnevnik v tedanji zasluženi Evropi.

Takrat je bil list pisan v duhu tedanjega narodnega čuta na Primorskem in v idealizmu primorskega partizanstva. Potem pa se je preselil v Trst in njegova povojna poglavja postanejo žalostna, ko ni služil več ideji slovenstva marveč ideologiji, tja do šestdesetih let, utopičnim utvaram "revolucionarjev" z ljubljanskega polmestnega roba.

Tako je bila dokončno izigrana zamisel primorske naprednosti, ki je imela izročilo še iz časov tržaške EDINOSTI (dnevnik, zarrtega 1. 1927) in goriške SOČE. Razmeroma pozno je začela izhajati revija ZALIV, v glavnem pod vplivom pisatelja Borisa Pahorja, socialistično usmerjenega. Ta je skušala rešiti misel primorske naprednosti pred pritiskom ideoloških pojmov narodnosti s Kranjske. Narodna dejavnost primorskega slovenstva je odslej večinoma na katoliški strani, ki pa tudi ni ostala brez ideološkega vpliva kranjskega klerikalizma, tako da je še na Primorskem nastal v slovenskih vrstah idejni razkol, ker sta obe glavni strani jemali medvojne ljubljanske dogodke kot slovenske, pozabili pa, da na Primorskem v predvojne čase ni bilo v slovenskih vrstah strankarskega in ideološkega zastrupljanja in da bi ga tudi sedaj ne smelo biti, ako hočemo enotni kaj doseči od italijanske strani.

PRIMORSKI DNEVNIK se danes razglasa za neodvisnega. To najbrž ne drži, ker prejema podporo iz Ljubljane in v skladu z njenimi stališči tudi piše ter se edini iz zamejstva v Sloveniji sme prodajati (vsaj ta). Toda uspelo je listu napraviti precejšen korak na področju kulture in kulturnega obveščanja. Na politični strani pa še zmeraj daje prednost italijanskim komunistom in socialistom ter stavlja slovensko nastopanje na in pod rob. Ljubljana menda tega danes niti več ne zahteva, toda zaradi Beograda. Boljše je najbrž iti naprej po preiskušeni poti. (Vsiljuje se vprašanje, ali Beograd res zasleduje v zamejski politiki edino ideološke cilje, verjame teoriji narodne začasnosti ali pa v praksi še vedno stremi za tem, da bi s pojugoslovanjenjem utrdil nestabilno državo. V tem primeru naj bi zamejski Slovenci prvi zamrli, da ne bi motili, zunaj beograjske kontrole, tihe stopitve Slovenije v Jugoslavijo. Gospodarsko je slovenska republika že v rokah beograjskih bančnih in trgovskih koncernov. Bo prišla na vrsto tudi slovenščina?)

Prava vloga dnevnika bi bila, ako bi začel odkri-

vati nepristransko primorsko dogajanje, pisal o tigrovcih, o primorskih duhovnikih, o idealizmu primorskih partizanov, kor nam ga odkriva sestra Janka Premrla v številkah ZALIVA, posveril svoje poročanje tudi primorskim krajem onstran meje, ki jih ljubljanski poročevalci zanemarjajo in v tem pogledu ne samo pisal o Istri.

Trst ima dva obraza: kraško klenost in poulično plehkost. Na te dve strani se nekako nagiba tržaška družba. In tudi za te ljudi okoli dnevnika bi bilo lepše, če bi razna srečanja v spomin na stare dni minevala v kovanju novih slovenskih idej, ki jih zahteva čas in prostor, brez dogmatične ideološke danosti, ki nima kaj več spočeti in ostane lahko le še za gostilniško omizje.

Dnevnikove strani bi lahko bile v notranjo slovensko spodbudo tržaški mladini in vsem primorskim ljudem, ki potrebujejo slovenske duhovne hrane, kajti slovenski čut je lahko samo eden, ne glede na nazor. Samo ena pot je, ki ostane primorskim ljudem: ravnati po svoji slovenski vesti, karkoli "časniki" že pišejo. Sicer se je bati, da bo, kakor zgoraj v nadstavbi, tudi spodaj v temelju, zamrl še zadnji slovenski čut.

Postavlja se vprašanje, če prav s tem dnevnikom ne nehava zadnje poglavje ideje primorske naprednosti v škarpni med italijanskimi in slovenskimi komunisti oziroma med "neuvrščeniimi" igrami Beograda ter ideološke dvojne morale.

Makedonski problem nerešen

Zaključek s četrte strani

Dolanc se je vrnil iz Sofije 24. februarja in je izjavil, da so bili pogovori "popolnoma odkriti" in so bili "več kot koristni". Dane so vse možnosti, da se odnosi med Bolgarijo in Jugoslavijo "začno boljšati", je rekel Dolanc. Ne on, ne jugoslovanski ne bolgarski viri niso omenili, da "odkriti pogovori" v besednjaku, ki je v rabi v socialističnih deželah, pomenijo prepir, v katerem vsak trdi svojo in noče odnehati.

Popravek

V decembrski številki je v članku ob sedemdesetletnici dr. A. Sfiligoja bilo zapisano, da so fašisti izpustili iz zaporov dr. Sfiligoja po petih letih, ko so se odnosi med Jugoslavijo in Italijo zboljšali. Dr. Sfiligoj nas je opozoril, da to ne drži, ker je bil izpuščen iz zaporov meseca marca leta 1935 zaradi splošnega pomilostitvenega zakona iz leta 1934. Do znanega sporazuma med Beogradom in Rimom pa je prišlo šele nekaj let pozneje.

Po vesti iz Amerike, naj bi jugosl. podpredsednik vlade Jakov Sirotković izjavil, da stoji tvrdka Westinghouse Electric Corporation na čelu tekmecev za zgraditev jedrske centrale v Krškem. Vrednost ev. naročila v Ameriki naj bi bila 130 milijonov dolarjev, dočim zdaj cenijo celokupni strošek za centralo na 160 milijonov dolarjev.

"Kako je mogoče, da je vera, ki so jo priznavali velikaši in kmetje, tako malo vplivala na medsebojne odnose in kako je moglo priti do tako velikih krivic?" je javno vprašal zagrebški nadškof dr. Kuharić na žalni slovesnosti ob 400-letnici velikega slovensko-hrvaškega kmečkega punta in obžaloval dejanja svojega prednika grofa Draškovića, ki je bil istočasno tudi škof in ban.

DOL Z DINARJEM

Po devalvaciji ameriškega dolarja je zvezna vlada 14. februarja zvečer odločila, da se vrednost dinarja zmanjša za 10 odstotkov, tako da je razmerje z dolarjem ostalo nespremenjeno. Za \$1 plačaš približno 17 din, za £1 40 din in za DM1 5.70 din.

SIROTKOVIĆ V AMERIKI

Podpredsednik zvezne vlade Jakov Sirotković je bil na obisku v ZDA od 12. do 18. februarja. Pogovarjal se je z državnim sekretarjem Rogersom, finančnim sekretarjem Schultzem in drugimi finančnimi in gospodarskimi predstavniki. Razpravljali so o poglobljanju gospodarskih in širših odnosov in je bil Sirotković s pogovori zelo zadovoljen. V jugoslovanski zunanjetrgovinski menjavi so ZDA udeležene s slabih 7 %, skupni obseg menjave lani pa je dosegel \$350 milijonov. Jugoslovani napovedujejo, da bodo v ZDA razpisali prvo povojno državno posojilo. Prizadevajo si namreč, da bi srednjeročne zapadne kredite, ki zapadejo v prihodnjih letih, spremenili v dolgoročno posojilo, na katero bi morali plačevati le obresti, kapitala pa še dolgo ne. Zaradi sedanjih visokih obrestnih stopenj na zapadnih finančnih trgih trenutno za razpis posojila zaenkrat ni ugoden.

STIKI S S.E.V.

Član zvezne vlade Marko Orlandić, ki je stalni jugoslovanski predstavnik v vzhodnoevropski skupnosti (Svet za ekonomsko vzajemno pomoč - SEV ali po angleško COMECON), je 1. februarja povedal TANJUGU, da se je menjava z ZSSR povečala od \$574 milijonov leta 1971 na \$612 milijonov lani. Delež držav članic SEV znaša približno 30 % vseh gospodarskih stikov Jugoslavije s tujino. "Z uspehi industrijske specializacije in kooperacije ne bi mogli biti povsem zadovoljni," je rekel Orlandić. Pogodba z ZSSR lanskega novembra je zagotovila Jugoslaviji približno \$540 milijonov dolgoročnega posojila; ZSSR bo prispevala opremo za gradnjo in razširitev zmogljivosti v metalurgiji, energetiki in nekaterih drugih gospodarskih vejah, a posojilo bi delno vračali z večjo proizvodnjo.

ODHAJANJE V TUJINO

Predsedstvo SFRJ in predsedstvo ZKJ sta na skupni seji v Beogradu razpravljala o problemu zdomcev, kakor ljubljanski časopisi pravijo delavcem, začasno zaposlenim v tujini. V uvodnem govoru je član predsedstva ZKJ Niko Mihaljević dejal, da bodo delavci še naprej hodili v tujino, ker je "povsem gotovo, da naše možnosti za zaposlovanje skupnega prirastka prebivalstva ter delavcev, ki so v tujini, tudi v prihodnjem obdobju ne bodo zadostne." Toda "čaka nas naloga, da zavremo odhajanje kvalificirane delovne sile" in da z zakonom uredimo odhajanje delavcev vseh strok v tujino, je rekel Mihaljević 5. febr. Pomočnik državnega sekretariata za narodno obrambo

bo gen. polk. Ivan Dolničar je v razpravi dejal, da imajo glede posledic zdomstva na področju obrambe tale merila: "Prvič, odprtost naše dežele nasproti zunanjemu svetu, drugič dolgoročnost problema, in tretjič, da je prave vzroke problema mogoče odpravljati z ekonomskimi, socialnimi, političnimi, organizacijskimi in vsemi drugimi ukrepi... Menimo pa, da se ne bi smeli izogibati tudi administrativnim ukrepom, da bi jih morali uveljaviti tam, kjer je treba zavarovati specifične odnose, izredno važne interese skupnosti. Taki interesi pa se po bistvu in logiki stvari najbolj tičejo obrambe in varnosti države." Dolničar je opozoril, da je treba dosledno izvajati dosedanje predpise, po katerih morajo vojni obvezniki prijavljati spremembo bivališča, odhod v tujino in spremembo šolskih in strokovnih kvalifikacij. Občine in konzularna predstavništva v tujini pa morajo voditi evidenco in obveščati občinske organe za narodno obrambo. "Na terenu občine si je namreč mogoče ustvariti pravo sliko položaja in z dobro organizacijo in različnimi ukrepi uvesti potrebni red ter vplivati tako rekoč na vsakega posameznika, ko odhaja v tujino in ko se vrne v deželo," je rekel Dolničar.

V sklepih so zvalili glavni del krivde za odhajanje v tujino na "sodobna migracijska gibanja" zaradi razlik pri stopnji razvitosti posameznih držav, "na katera je treba tudi v bodoče računati." Med vzroki "je bil eden od pomembnejših izboljšanje standarda." Odhajanje v tujino je olajšalo intenzivnejše gospodarjenje in zagotovilo pomemben devizni priliv. Po drugi strani je v tujini večina mlajša in srednja generacija in veliko potrebnih strokovnjakov. "Nastali so tudi nekateri problemi v zvezi z varnostjo in obrambo države, pomembne pa so tudi psihološko - socialne in gospodarske reperkusije."

Predsedvi v sklepih nato naštevata, kaj je treba storiti: z "maksimalno angažiranostjo" doseči večje možnosti za produktivno zaposlovanje doma; zagotoviti dobre plače za strokovnjake; preskrbeti več dela v sodelovanju s tujimi partnerji; z notranjo migracijo in izpopolnjevanjem storitvenih dejavnosti; preskrbeti več stanovanj; pospešiti vlaganje zdomcev v razvoj domačih delovnih organizacij; in končno "ustvariti moramo bolj stabilne in trajne pogoje za razvoj osebnega dela z lastnimi sredstvi, v skladu z ustavnimi zagotovili o osebnem delu in družbenih potrebah."

Poleg tega je treba "z zakonskimi predpisi čimprej urediti usmerjanje zaposlovanja v skladu z interesi SFRJ in njenega gospodarstva, postopek zaposlovanja in vračanje z dela v tujini, osnovne pogoje za zaposlovanje in zaščito naših občanov na delu v tujini ter obveznosti vojaških obveznikov;" pretresti "obveznosti strokovnjakov za vlaganje v njihovo izobraževanje" in utrjevati pri zdomcih "občutek dolžnosti do družine" in obveznosti do socialistične skupnosti. Občane je treba tudi družbenopolitično pripravljati na odhod, "tako da bi imeli čim manj težav pri uresničevanju svojih pravic in bi lahko uspešno kljubovali sovražnim in drugim škodljivim vplivom." V tujini jim je treba pomagati pri družbenopolitičnem in kulturno - zabavnem življenju ter "zlasti posvetiti pozornost vsem dejavnostim, ki

pomagajo krepiti solidarnost naših delavcev in enakopravnost, bratstvo in enotnost naših narodov." Šolanje otrok v materinščini pa zasluži "posebno skrb." Predsedstvu tudi hočeta "okrepi informativno - propagandno dejavnost" in izbirati socialne, sindikalne in prosvetne delavce tako, da bodo imeli "ustrezne strokovne in politične kvalitete." Denar za vse to pa naj preskrbi zvezni izvršni svet v dogovoru z republikami in pokrajinami.

Zvezna konferenca Socialistične zveze je razpravljala o isti zadevi 15. februarja in je tudi sprejela obširne sklepe, čeprav je komisija sveta Zveze sindikatov Jugoslavije dva dni prej te sklepe ostro kritizirala, češ da so preohlapni in vodeni in da nič ne povedo.

ZASEBNA OBRT

Predsednik skupščine Slovenije Sergej Kraigher je 14. februarja sprejel delegacijo sveta za obrt in sveta za gostinstvo in turizem pri republiški gospodarski zbornici. Pogovarjali so se o problemih, pripombah in nejasnostih, ki se pojavljajo glede osebnega dela. Kraigher jih je seznanil z obrisi novega zakona o osebnem delu z zasebnimi delovnimi sredstvi, ki bo v osnutku pripravljen za javno razpravo predvidoma konec februarja. Inicijativa samostojnih obrtnikov, gostincev in drugih "ne bo omejevana. Nasprotno, pomen osebnega dela zlasti v storitvenih dejavnostih ... naj se še poveča," toda onemogočeno bo "prisvajanje presežene vrednosti na podlagi zaposlovanja tuje delovne sile." V obrtih, ki zaposlujejo tudi druge delavce, bo novi zakon uveljavil pogodbeno organizacijo združenega dela. Na osnovi sredstev, ki jih bo vložil, bo obrtnik imel tri osnovne pravice: bo poslovni vodja organizacije, pripadali mu bodo osebni dohodki na osnovi njegovega dela in udeležen bo v čistem dohodku v višini najmanj dvakratnih bančnih obresti na vrednost vloženih sredstev. Preostali del čistega dohodka bo družbena lastnina in bodo z njo gospodarili vsi delavci, zaposleni v tej organizaciji. Obrtnik bo lahko povečal delež svojih sredstev. Število delavcev ne bo omejeno. Če obrtnik ne ustanovi pogodbene organizacije družbenega dela, bo po novem zakonu zaposlovanje drugih delavcev dovoljeno le izjemno v dejavnostih, kjer so dobički nizki.

MAKEDONSKI PREPIRI

Makedonski centralni komite je zasedal od 18. do 21. januarja štiri dni na zaprti 36. seji, o 37. seji 3. februarja pa so poročali. Predsednik Angel Čemerski je imel ne obeh sejah glavno besedo. V dolgem poročilu na tajni seji, ki so ga z zamudo objavili, je obsojal nacionalizem, šovinizem, antisamoupravne in druge sovražne tendence, boj za položaje, karierizem, liderstvo in politikanstvo. "Del vodstva" ZK Makedonije je imel strpen odnos "do nosilcev tujih idejnih pojmovanj." Šlo se je za nazore o vodilni vlogi ZK kot enotne idejno-politične avantgarde, o demokratičnem centralizmu in razrednem bistvu nacionalističnih in antisamoupravnih pojavov, kakor tudi za liberalistične interpretacije vloge ZK. Zagovarjali so federalizem v ZK. Sile, ki so delovale v nasprotju s smerjo ZK, so izkoriščale taka različna stališča za razbijanje enotnosti. Čemerski je

obsodil tudi dogmatsko birokratske sile, ki se zavzemajo za partijo trde roke. Zavzel se je za enotnost v vodstvu in zaostritev meril v kadrovski politiki. Boriti se je treba proti nacionalističnim tendencam ne samo v vrstah "nacionalne elite," ampak tudi v vrstah birokracije in tehnokratov, je poročal Čemerski.

V uvodnem govoru na seji 3. februarja je Čemerski napadal oklevanje, sektaštvo, boj za oblast, oportunistem ter podcenjevanje boja proti birokratsko tehnokratskim, etatističnim in liberalističnim silam. ZK Makedonije mora biti enotna v boju proti "demagoškimi, liberalističnim in laždemokratskim silam, ki poskušajo vsiliti svoja stališča, po katerih naj bi ZK odpirala poti za demokracijo in svobodo za vse," kar pa pomeni "spodnašanje razredne vsebine socialistične demokracije." Napadel je frakcionaštvo in grupaštvo v ZK, ki je manipuliralo z nacionalnimi interesi, demokracijo in "tako imenovano naprednostjo." Glede Slavka Miloslavlevskega, ki je oktobra 1972 odstopil kot sekretar CK ZK Makedonije, je Čemerski dejal, da "so bila nekatera njegova stališča nesprijemljiva za ZK in da je bil naklonjen h grupaštvu." To se je "negativno odražalo v privatizaciji kadrovske politike," v idejnopolitičnem pogledu pa v različnih ocenah 21. seje predsedstva ZKJ (ki je decembra 1971 pomedla s Hrvati) in različnih ocenah nacionalistične nevarnosti. Po seji predsedstva ZKJ "se je pojavilo tudi nekaj konkretnih pobud," naj Miloslavlevski odstopi. "Do tega pa ni prišlo zaradi neenotnosti v vodstvu, zaradi neenotne ocene situacije in njegovega dela v takšni situaciji, pa tudi zaradi pričakovanja, da se bo sešel kongres ZK," je dejal Čemerski.

Predsednica republiške konference za družbeno aktivnost žensk Mara Minaneva je na seji CK zahtevala, naj se v sklepih jasno pove, da je v ZK Makedonije delovala frakcija, ki ni le privatizirala kadrovske politiko, ampak tudi vnašala tuje ideje in si prizadevala, da bi se ZK spremenila v debatni klub. "Da ta skupina ni naivna," je rekla Minaneva, "se vidi tudi po tem, da je zahtevala, naj bi odstopil celo predsednik CK ZK Makedonije."

Kdo naj bi bil v tej frakcijski skupini, javno niso povedali. Iz samokritičnih izjav pa se jasno vidi, da so obtožbe letele na samega Krsto Crvenkovskega, člana predsedstva SFRJ, ki je bil lani podpredsednik predsedstva in je kot tak nadomeščal Tita. Crvenkovski je izjavil, da soglaša s poročilom in da se bo prizadeval za uresničevanje sklepov, ki jih bodo sprejeli. Govoril je o potrebi samokritike in o svojem odgovornem delovanju. Potem je priznal, da se ni "zmerom dovolj prizadeval uskladiti svoja stališča s sklepi centralnega komiteja in njegovih izvršnih organov... Zato je prihajalo tudi do začasnega rušenja enotnosti v vodstvu." Na 5. kongresu ZK Makedonije je prišlo do korenitih sprememb v centralnem komiteju "zaradi pripravljenosti kadra iz revolucije, da odstopi mesto mlajšim." Toda del tega kadra je ostal ob strani in niso izkoristili njegovih izkušenj, kar je imelo "negativen vpliv na odnose v ZKJ." Zdaj je "več kot očitno, da se je ta prehod v interesu našega gibanja mogel in moral vršiti postopoma." Crvenkovski se je dotaknil tudi boja proti nacionalizmu in dejal, da se je treba odločno postaviti po robu majhnemu, a

skrajnemu in agresivnemu delu politične emigracije, ki "špekulira s parolo o Makedoniji zunaj jugoslovanskih meja."

CK ZK Makedonije je končno 6. februarja objavil "prečiščeno besedilo" stališč, o katerih je razpravljala na 36. seji in jih potrdil na 37. seji, ko so "kritično ocenili politični položaj v republiki in idejnopolično akcijo ZKM." Dokument ponavlja stališča, ki jih je Čemerski dvakrat povedal, glede boja proti birokratskim, tehnokratskim, etatističnim in liberalističnim silam, mamečanskim ideologiji in nacionalizmu. Zahteve Mina-neve pa so zelo omilili. Dokument kliče k boju "proti pojavom grupaštva," ki je bilo "eden izmed resnih vzrokov za neenotnost" in je vodilo v privatizacijo kadrovske politike. "Zato ZK Makedonije čaka odločen boj za odpravljanje žarišč grupaštva in frakcionaštva, CK in njegov sekretariat pa imata nalogo, da določita politično odgovornost vseh članov, katerih delovanje je temeljilo na grupaštvu in na idejno tujih pojmovanjih."

NOVA NOTA AVSTRIJI

Namestnik zveznega sekretariata za zunanje zadeve Jakša Petrič je 14. februarja izročil avstrijskemu veleposlaniku v Beogradu noto jugoslovanske vlade, ki je odgovor na avstrijski odgovor z dne 11. januarja in se nanaša na položaj koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov. Nota ponovno opozarja, naj Avstrija v celoti uresniči obveznosti iz 7. člena državne pogodbe.

VOJVODINSKE ZDRAHE

Burja proti "nosilcem negativnih pojavov" piha najhuje v Vojvodini, kjer so obenem posredno obračunavali z odstavljenimi srbskimi voditelji. Veliki sestanek, na katerem so na dolgo in široko obsodili "nosilce" nacionalizma in liberalizma, je bil 52. plenum pokrajinskega komiteja ZK Vojvodine v Novem Sadu 25. januarja. Član izvršnega biroja ZKJ Stevan Doronjski je tam naznanjal "prelom z idejnopoličnimi omahovanji" in odmikanjem od linije ZKJ. Predsednik pokrajinskega komiteja Mirko Čanadanović in sekretar Miloš Radojčin sta odstopila že 18. decembra, čeprav jima je komite 25. oktobra izglasoval zaupnico. Na plenumu tri mesece kasneje so Čanadanovića obtoževali zahrbtnega taktiziranja, češ da je z izglasovanjem zaupnice hotel preprečiti razpravo o svojih napakah. Člani komiteja niso pojasnili, zakaj so takrat glasovali za Čanadanovića, zdaj pa udrihali po njem.

Predsednik vojvodinskega izvršnega sveta Franjo Nadj je 16. januarja odslovil pokrajinskega sekretarja za notranje zadeve Milana Kneževića. Pred skupščino je Nadj 13. februarja pojasnil, da je Knežević 20. decembra ukazal razmnožiti strogo zaupni partijski dokument. Z njim je skušal pomagati Čanadanoviću in Radojčinu, da bi se branila proti obtožbam o liberalizmu.

Predsednik pokrajinske konference Socialistične zveze Vojvodine Vukašin Kešelji je oznanil svoj odstop 10. februarja. Dva dni kasneje je odstopil tudi podpredsednik Siniša Jerković. Oba so ostro kritizirali v nekaterih organizacijah SZDL, češ da sta podpirala bivše vodstvo ZK in da se nista skesala.

V občinskem komiteju ZK Novega Sada so bili že od nekdanj Čanadanovićeve nasprotniki. Že 22. oktobra lani, tik po Nikezičevem odstopu, je občinski komitej ostro napadel sporočilo sekretariata ZK Vojvodine od 18. oktobra o nalogah ZK v skladu s programom ZKJ in stališči ZK Srbije. Novosaški sekretar Dušan Popović je takrat izjavil, da v sporočilu "ni konkretne, principieline in komunistične kritike, ki jo zahteva ZKJ". Na seji občinskega komiteja Novega Sada 15. februarja pa je sekretar Dušan Popović obtožil odstavljeno vojvodinsko vodstvo za "poskus frakcionaške podpore Tepavcu", ker je 30. avgusta lani omogočilo nastop Mirka Tepavca pred pokrajinskim aktivom. Obtožba je presenetljiva, kajti u-sodni Titov sestanek s političnim aktivom Srbije je bil šele od 9. do 12. oktobra 1972 in Tepavec je bil vse do 1. novembra na zunaj spoštovan zvezni sekretar za zunanje zadeve.

Najbolj bojeviti so v Vojvodini bivši borci, ki so na mnogih krajevnih sestankih napadali ne le voditelje, ki so že odstopili, ampak tudi nekatere, ki še niso. Na sestanku Zveze borcev v Rumi so na primer 12. februarja ostro napadli Čanadanovića, Radojčina in Kešelja, pa tudi člana sveta Federacije Pala Šotija, srbskega poslanca v svetu narodov in člana federacije Djurico Jojkića ter člana zveznega izvršnega sveta Gezo Tikvičkega. Na sestanku zveze borcev v Novem Sadu 17. februarja je generalpodpolkovnik Sveta Savić dejal, da je "v preteklem obdobju" 7000 borcev izstopilo iz ZK, ker se niso strinjali s popustljivo in liberalistično politiko vodstva. General je obtožil liberalistične zle duhove, da so širili govorice o "konfliktu generacij," v resnici pa so se hoteli odkrižati trdnih stebrov socializma med borci. V obsodbah, ki so se slišale na sestankih, je prišlo na dan, da so odstavljeni voditelji uživali zaupanje madžarske narodnosti v Vojvodini in da se madžarska manjšina zdaj boji prevlade Srbov.

Borci so bili tako bojeviti, da so spravili v zadrego lastne voditelje. Predsednik pokrajinskega odbora Miloš Nikolčin je na seji predsedništva vojvodinskih borcev 22. februarja obtožil tisk, da je poročal senzacionalistično o krajevnih sestankih, tako da se je zdelo, da si borci laste vodstvo delavskega razreda. Nikolčin je poudaril, da je avantgarda delavskega razreda v boju za socializem in samoupravljanje edino le Zveza komunistov.

ZADNJI MATIČAR OBDOJEN

Sojenje četrtemu iz skupine nekdanjih vodilnih funkcionarjev Matice Hrvatske dr. Šimi Djodanu, docentu pravne fakultete v Zagrebu, se je začelo v Zagrebu 1. februarja. Druge tri, dr. Marka Veselico, Joza Ivičevića-Bakulića in Zvonimira Komarića so obsodili novembra na 2 do 7 let strogega zapor. Proces proti Djodanu so takrat odložili zaradi slabega zdravja. Djodan se sicer še zmeraj zdravi, a je sodišče ocenilo, da se lahko zagovarja. Obtožen je bil vrste dejanj, katerih cilj je bil "s silo in drugimi protustavnimi načini strmo-glaviti oblast delovnega ljudstva in izvoljena, v ustavi določena predstavniška telesa družbenopolitičnih skupnosti ter izpodkopavati gospodarske temelje socialistične izgradnje ter razbiti enotnost med jugoslovanskimi narodi".

Djodan je bil "ideolog teze o neenakopravnem položaju Hrvaške v Jugoslaviji" in je spodbujal ekstremnemu nacionalizmu. Bil je v jedru kontrarevolucionarne skupine in se ni le oslanjal na politično emigracijo v tujini, temveč tudi organizacijsko povezoval.

Djodan je spodbijal vse navedbe obtožnice in se branil proti navedbam iz svojih govorov in člankov s trditvijo, da so izvlečeni iz konteksta. Časopisi so o sojenju zelo malo pisali. Zagrebško okrožno sodišče je 23. februarja spoznalo Djodana za krivega kaznivih dejanj proti narodu in državi, dognalo, da je izrabljaj demokratsko svobodo tiska, združevanja in javnih nastopov ter ga obsodilo na 6 let strogega zapor. Obenem je izreklo prepoved javnega nastopanja še 4 leta po prestani kazni.

TITO V 'VJESNIKU'

Tito, ki zaradi zdravja ne kadi več cigaret ampak cigare, je 5. februarja na Brionih sprejel urednico zagrebškega VJESNIKA Daro Janeković in se z njo pogovarjal o mednarodnih vprašanjih. Zelo dolg intervju je bil objavljen v vseh jugoslovanskih časopisih 23. februarja. V ljubljanskem DELU je napolnil dve celi strani. V glavnem je Tito izražal svoje ustaljene predsodke o Vietnamu, Srednjem Vzhodu in neuvrščeni politiki. Pohvalil je kanclerja Brandta zaradi prožne politike, ki je bila "pogumno dejanje." Rekel je, da je nedavno v Ljubljani in Titogradu omenjal italijanske iredentiste, ker je želel s tem povedati, da njihova politika "škodi odnosom med Jugoslavijo in Italijo. Tako sem govoril tudi o Avstriji ob dogodkih na Koroškem. Ne iz želje, da bi zaostri odnos, temveč zaradi tega, da bi prispeval k hitrejši rešitvi nekaterih reči, da bi posameznim fašistom in iredentistom preprečil divjanje." Odnosi z Italijo in Avstrijo so "zelo dobri" in Jugoslavija ne zahteva nič drugega, kot da spoštujeta pogodbe. "Avstrijski vladi smo očitali tudi zaradi tega, ker ni storila tistega, kar smo pričakovali, ker ni preprečila raznim diverzantom, da bi čez njeno ozemlje prihajali v Jugoslavijo. Sodim, da razen navedenih problemov, ki bi nakazovali, da gre za kako poslabšanje odnosov med nami."

Tito je rekel, da mu je Brežnjev povedal, da se popolnoma strinja z načeli neuvrščenosti, "ker je takšna politika koristna v boju proti imperializmu, raznim poskusom agresije itd." Tito je dejal, da se gospodarsko sodelovanje s Sovjetsko zvezo stalno širi, "odkar so se pred več leti izboljšali odnosi" z ZSSR, ki je zdaj že na tretjem mestu v jugoslovanski menjavi s tujino. "Kar pa zadeva kredite, kdo bi nam dal pol milijarde dolarjev ali še več, 600, 700 milijonov? In to bo čez leto ali dve naraslo na milijardo. Vrh tega je Sovjetska zveza velik trg za naše blago. Tam smo prodajali in prodajamo tisto, česar na zahodnem trgu ne moremo. In to je Jugoslaviji v veliko korist. S tem pa nismo privolili v nikakršne politične koncesije. Sprejemajo nas kot neuvrščeno državo, kot državo zunaj varšavskega pakta. Kredite, za katere smo zaprosili, ne bomo dobili zastonj, vse bomo poplačali. Ničesar ne vzamemo zastonj... Sodelovanje s Sovjetsko zvezo slika na popolnoma enakopravni podlagi in je koristno za obe strani. Kredite smo dobivali in jih dobivamo tudi na zahodu, od ameriških in drugih bank,

Ob robu

Djilasov "novi razred" je stvar preteklosti, Kot v pravljici. Medtem ko je Djilas še lahko govoril o partiji kot o nekakem organizmu s plučmi, želodcem (posebno želodcem) in stonogami, je danes nemogoče govoriti o taki zverini. Kadarkoli Dolanc, Kardelj, Šetinc ali Marinc govorijo o partiji, je nemogoče povedati, o kateri partiji govorijo. Najprej se je partija razklala na titovce in kominformovce, nato na rankovičevce in samoupravne komuniste, nato na napredne in stalinistične, potem na "samoupravne" in tehnokrate, potem na one, ki si prisvajajo višek dela in one ki gredo na delo v emigracijo, sedaj pa na one iz "neposredne proizvodnje" in onih z "belimi" ovratniki.

Ne gre več za delavski razred - t. j. za ročne in umske delavce. Gre za troglavo partijo: članstvo ZK, kot najnižjo "šaržo" v partiji; partijske aktive, kot klike po podjetjih in ustanovah; in delavske partijske aktive, kot izraz "čistega" delavskega razreda v partiji. Kam potem spadajo državljani zunaj partije, si je lahko misliti. Odnosno, kot je bilo rečeno konec februarja v uvodnem referatu na plenumu centralnega komiteja Zveze komunistov Srbije, ni nujno, da zaseda vsako "odgovorno" mesto v družbi član Zveze - dovolj je, da oni, ki ga zaseda, sprovaajo linijo partije.

To bi bilo seveda manj konfužno, ako bi bilo dovolj jasno, kaj ta linija je. V zadnjih letih je bil marsikdo presenečen, da ni sledil partijski liniji. Linija je odvisna od onih zgoraj, ker linija ne obstoja sama po sebi, niti je ne določa nekdo zunaj ZKJ - a še manj najširše članstvo partije. Ti običajno molčijo, ker ne vedo za kaj gre. Brežnjev dosedanja linija ZKJ ni bila vseč, a Tito jo je spremenil, ker je grozilo, da bo dosledno samoupravljanje spodneslo noge njegovemu osebnemu režimu. Stavljati zato danes - ko je znova vzpostavljena piramidna hierarhija v družbi in partiji ("demokracijski centralizem"), - poudarek na samoupravljanje in trditi, da teče diferenciacija po tej liniji, je nesmisel. Režim je dejansko odvzel ljudem pravico do samoupravljanja, ker mu je postala prenevarna.

Uvedba delavskih aktivov v okviru sicer enotne partijske organizacije je dejansko poskus potolažiti delavce v neposredni proizvodnji, katere muči negotova bodočnost, slabe in kasno izplačane plače, visoke cene in pomanjkanje stanovanj.

Delavci bodo odslej v partijski organizaciji organizirani v posebnih delavskih aktivih, brez katerih teoretično ne bo mogoče sprejemati kakršnihkoli partijskih odločitev. To naj bi zagotovilo vpliv delavcev iz neposredne proizvodnje na politiko partije in - konsekvntno - na politiko družbe in države. Toda kdor v praksi pozna delavsko samoupravljanje, bo z lahkoto potegnil paralelo z delavskimi aktivii v partiji. Nekdo bo še vedno moral pripravljati zanje načrte, predloge in druge "tehnokratske" instrumente. Medtem ko so to v podjetjih in ustanovah ljudje z "belimi" ovratniki - kateri bogovi bodo to v partiji?

IVAN STANIČ

vendar zaradi tega nismo stopili v Atlantski pakt. Ne smemo pa se čuditi, če nam zdaj zunaj kaj takega podtikajo."

Tito je zagovarjal ZSSR, ki da jo ni mogoče izenačevati z ZDA, češ da sta obe velesili. "To izenačevanje sem opazil tudi pri nekaterih naših ljudeh v zunanji politiki. To ni prav. Sovjetska zveza je socialistična država in se z nikomer ne vojskuje. To, kar je bilo v Čehoslovaški, je mimo. S tem se seveda nismo strinjali, to je znano. Vendar se nikjer ne vojskuje, marveč ubira pot pomirjevanja na svetu". O Kitajski je Tito povedal, da je velika dežela in da se odnosi z njo razvijajo posebno na gospodarskem področju, "čeprav nimamo nobenih partijskih stikov in odnosov." Brežnjev je rekel, da se v konfliktu med ZSSR in Kitajsko "nikoli ne bomo angažirali ne na eni ne na drugi strani."

"Mislim, da so odnosi z ZDA ne samo normalni, ampak tudi dobri," je dejal Tito, "ne glede na to, da se z njihovo politiko ne strinjamo. To pa smo jim odkrito zmeraj tudi povedali, odkrito smo jih kritizirali, in razumeli so naša stališča... Niso, denimo, poslabšali gospodarskih odnosov." Ameriške banke dajejo kredite. "Kadar se dandanes govori o kaki krizi v Jugoslaviji, pretiravajo. Res da imamo gospodarske težave. Toda, vidite, vse te banke so nam pripravljene dati kredite in zmeraj jih lahko dobimo. Če namreč država jamči za kredite in če jih redno odplačujemo, tu ni težav." Težava je, če kakšno podjetje najema kredite brez jamstva države in jih potem ne odplačuje, ampak investira v kake druge stvari. "S takšnim ravnanjem in takim delom naših organizacij in podjetij zgublamo zunaj ugled. To sem nedavno omenil Rockefellerju," je dejal Tito v intervjuju za VJESNIK,

POPIS PREMOŽENJA

Medobčinski sekretarji ZK Slovenije so 9. februarja razpravljali pri sekretarju CK Francu Šetincu o popisu premoženja, ki ga bodo uvedli v Sloveniji. Določili so, da bodo vsi vodilni ljudje v republiki in občinah prvi izpolnili obvestila o premoženju in jih poslali komisijam za ugotavljanje izvora premoženja. Tako naj bi zavezali jezikobrekovalcem in obenem dali dober vzgled, da bodo komisije lahko odkrile primere neupravičenega bogatenja.

STABILIZACIJA EKONOMIJE - POGOVOR

Izvršni biro predsedstva ZKJ se je sestal na Brionih pod Titovim predsedstvom 20. februarja, ko je razpravljal o gospodarski stabilizaciji, in 21. februarja, ko je razpravljal o pripravljanju nove ustave. Seja je bila "razširjena" in je bila prisotna skoraj vsa jugoslovanska elita z izjemo vojaškega vodstva. Obakrat so bili prisotni Edvard Kardelj, Vladimir Bakarić in Veljko Vlahović kot pomembni posamezniki, sledeči pa po položaju: sekretar komiteja ZKJ v armadi Džemil Šarac, predsednik zvezne skupščine Mijalko Todorović, podpredsednik predsedstva SFRJ Rato Dugonjić, predsednik zvezne vlade Džemal Bijedić, predsednik SZDLJ Veljko Milatović, predsednik sindikatov Dušan Petrović, predsednik zvezne gospodarske zbornice in predsedniki

republiških in pokrajinskih izvršnih svetov. Pri seji o gospodarstvu je sodeloval podpredsednik vlade Jakov Sirotković, pri seji o ustavi pa podpredsednik vlade Anton Vratuša. Obakrat je bilo navzočih tudi nekaj strokovnjakov.

POMANJKANJE MESA

Zvezni izvršni svet je 22. februarja močno omejil izvoz mesa in živine in napovedal uvoz mesa in kuretine, da bi izboljšal domačo preskrbo. Cene mesa januarja so silovito poskočile, nakar so od jeze poskočili sindikati, češ da je ogrožen življenski standard posebno nižje plačanih delavcev. Nato so občine, ki so pristojne za cene mesa, omejile zvišanje na 20 do 30%. Mesa je hitro zmanjkalo pri mesarjih. Cene mesa so v zahodnih deželah visoke in se ga splača izvažati. Vlado je zaskrbelo zaradi nezadovoljstva, ki ga je povzročilo pomankanje mesa, boji pa se tudi posledic za tujski promet, če hoteli ne bodo mogli postreči tujim letoviščarjem z izdatnimi obroki mesa.

GOSPODARSTVO V LETU 1972

Neblagovni devizni dotok v letu 1972. je znašal \$1,555,400,000 oziroma \$227 milijonov več kot lani 1971. Od tega so znašali prihranki delavcev v tujini \$868 milijonov, turizem je prinesel \$460 milijonov, izseljenci pa so nakazali \$74 milijonov. Preračunano v dinarjih je znesel neblagovni devizni priliv okrog 26 milijard dinarjev, kar je odtehtalo zunanjetrgovinski primanjkljaj, tako da so se devizne rezerve povečale na \$850 milijonov.

MLADINA IN CERKEV

Na seminarju o mladinskem delovanju v Portorožu 3. februarja so razpravljali tudi o "dejavnosti cerkve in klerikalizma" in poudarili, da zveza mladine "deluje kot organizacija vse socialistično usmerjene mlade generacije. Zveza mladine mora odpravljati primere sektaškega odnosa do vernikov. Zavzeli so se za okrepitev idejno političnega usposabljanja mladih, ki naj prispeva k spoznavanju bistva religioznosti, vloge in dejavnosti cerkve in njenih nazorov ter za spodbujitev konkretnega dela v SZDL, verskih komisijah in povsod, kjer se lahko učinkovito zoperstavijo klerikalnim težnjam," je poročalo ljubljansko DELO.

RIBIČIČ IZVOLJEN

Konferenca Socialistične zveze Slovenije je 1. marca izvolila za novega predsednika edinega kandidata Mitjo Ribičiča. Ta je nadomestil Janeza Vipotnika, ki je postal generalni direktor RTV Ljubljana.

KRESETOV ODPSTOP

Leopold Krese je 23. februarja odstopil kot predsednik slovenske gospodarske zbornice, ker se mu je ponudila prilika, kot je dejal, da prevzame drug položaj. Obenem je skesano priznaval, da je bila kritika zbornice lanskega oktobra upravičena.

Ivan Stanič

KULTURA IN OMIKA

Piše
Spectator

SOCIALNO NEPRILAGOJEN

Po podatkih Zavoda za statistiko Socialistične republike Slovenije je bilo leta 1971. okrog 48.000 oseb iz Slovenije na "začasnem" delu v tujini, kar je približno sedem odstotkov vseh jugoslovanskih delavcev, ki so začasno zaposleni v tujini. Med njimi je bilo 40 odstotkov žensk. Slovenskih delavcev je največ v ZR Nemčiji in Avstriji (skoraj 80 odstotkov). Kot sem že poročal obstoja velik problem šolanja otrok, ki so odšli s starši. Seveda pa ni nič manj aktualen problem tistih otrok, ki so jih starši pustili doma. Te probleme občutijo zlasti v Pomurju in Podravju. Po podatkih omenjenega zavoda, je bilo leta 1971 na območju Slovenije kar 9.500 šolo-obveznih otrok, katerih starši so bili zaposleni na tujem, kar je 4,5 odstotkov vseh osnovnošolcev v Sloveniji. Na območju Pomurja je ta odstotek še veliko višji; v len-davski občini npr. je bilo 30 odstotkov učencev, ki so imeli starše na tujem, v občini Murska Sobota pa 21 odstotkov. Največ učencev je imelo v tujini očeta (75 odstotkov), pri ostalih pa je bila v tujini tudi mati ali oba roditelja. Zanimiv je podatek, da se učni uspeh otrok, katerih starši so na tujem, bistveno ne razlikuje od sošolcev, ki imajo oba roditelja doma. "So pa ti otroci dosti na slabšem vzgojno; med njimi so mnogi, ki so vzgojno zanemarjeni in ogroženi; čustveno prizadeti ter socialno neprilagojeni," pravi poročilo.

PRIPRAVA ZA BODOČNOST

Pionirski dom v Ljubljani nudi za predšolske otroke jezikovne tečaje angleščine in nemščine. Starši se velikokrat znajdejo pred dilemo, saj njihova odločitev utegne veljati za naslednjih deset let. Ker je v zadnjih letih vedno bolj naraščal vpis v nemške tečaje in je v šolskem letu 1971 - 72 celo presegel vpis v angleške tečaje, je Dom izvedel med starši anketo, da bi zvedel kakšni motivi jih vodijo. Angleščina: je najbolj razširjen svetovni jezik, najbolj popularen, starejši bratje in sestre se ga že učijo, popularne oddaje na televiziji (risanke in kavbojski filmi) so v tem jeziku, uporaba angleške strokovne literature, osebno nagnjenje do angleškega jezika, odpor do vsega nemškega (vključno jezika in kulture). Poleg tega imajo mnogi starši sorodnike v Angliji in Ameriki in imajo otroci možnost jezik uporabljati tudi v pogovoru odnosno korespondenci. Nemščina: angleščino se bodo učili v osemletki, največ strokovne literature je napisane v nemščini, starši jim lahko nudijo pomoč pri učenju, geografska bližina ter pogosti stiki z Avstrijo in Nemčijo ne kulturnem in gospodarskem področju. Mnogi imajo sorodnike in znance v Nemčiji, pa bodo otroci imeli priliko tudi govoriti. DELO priporoča učenje angleščine. Mnenja je da jim bo učenje v Pionirskem domu obenem z učenjem v osemletki dalo solidno znanje

jezika. Kar pa ne pove, je seveda to, da učenje nemščine raste zato, ker starši vidijo, da je dobro če se otroci naučijo jezik zemlje, kamor bodo mogli iti na delo, ko odrastejo.

+ L. M. ŠKERJANC

Umrli je skladatelj akademik Lucijan Marija Škerjanc. Pokojnik se je rodil leta 1900 v Gradcu. Poleg bogatega ustvarjalnega opusa je zapustil obilno delo na področju glasbene publicistike. Skoraj vsi živeči slovenski skladatelji so bili njegovi učenci.

PREŠERNOVCI

Prešernova nagrajena sta letos komponist Danilo Švara in pripovednik Lojze Kovačič. Med nagrajenci Prešernovega sklada so igralec Boris Cavazza, operni pevec Danilo Merlak, pesnik Tomaž Šalamun, komponist Dane Škerl, pisatelj Primož Kozak ter slikarja Metka Krašovec in Vladimir Lakovič.

MED PREVAJALCI

Srbski center PEN klubov je dodelil nagrado tega centra za najboljši prevod domače literature (iz srbohrvaščine) dr. Bernardu Johnsonu, docentu na visoki šoli za slovanski in vzhodno-evropski študij londonske univerze. Posebno pozornost je zbudil njegov zbornik Nova književnost v Jugoslaviji, ki je izšel v znani založbi Penguin v Londonu.

Društvo slovenskih književnih prevajalcev je pred kratkim imelo svoj 17. redni občni zbor, Novemu odboru predseduje dr. Franjo Smerdu. Občni zbor je potrdil tudi statut nove Zveze društev književnih prevajalcev Jugoslavije, katere prvi predsednik je ljubljanski prevajalec prof. Janko Moder.

FINANCIRANJE KULTURE

Slovenske založbe so Kulturni skupnosti Slovenije (KSS) prijavile seznam izvirnih in prevedenih knjig, ki naj bi jih financirala ta organizacija, da bi se na trgu pojavile ceneje odnosno da bi lahko sploh izšle. Seznam vsebuje 121 leposlovnih del (13 prevodov iz srbohrvaščine), 99 del iz strokovne in znanstvene literature (90 od domačih piscev), nekaj več kot 40 družboslovnih del in 46 mladinskih del.

Glasbeno založništvo je zaprosilo za podporo pri izdaji 74 plošč in glasbenih tekstov.

KMEČKI PUNTI

V okviru prireditve ob 500 - letnici uporov na Slovenskem in 400 - letnici hrvaško - slovenskega punita so v narodni univerzitetni knjižnici v Ljubljani odprli razstavo "... od tod samo krvavi punt poznam, ..." . Na razstavi je na ogled okoli 100ekspozitov oziroma del, v katerih je na Slovenskem bilo tako ali drugače govorila o kmečkih uporih.

Obujanju spomina in praznovanju slovenskih kmečkih uporov se je pridružila tudi Državna založba Slovenije s knjigo "Boj za staro pravdo" Stanka Škalerja. Delo je napisano poljudno in bo tako razumljivo ne samo širšemu krogu bralcev ampak tudi učencem osnovnih šol.

Potujete v Rim — Italijo?

Ne pozabite na slovenska hotela!

HOTEL "DANIELA",

00185 ROMA - Via L. Luzzatti, 31 - Tel. 750.587 - 771.051

HOTEL "BLED",

00185 ROMA - Via S. Croce in Gerusalemme, 40 - Tel. 777.102

Oba hotela sta med seboj povezana z vrtnim prehodom. Nahajata se v središču mesta, obdana z zelenjem, lastnim vrtom in parkirnim prostorom. Razpolagata s 70 sobami in 130 posteljami. Vse sobe so opremljene s privatno kopalnico in telefonom. Dve tretjini osebja je slovenskega. V restavraciji s 100 sedeži je na voljo italijanska kuhinja. Ako potujete z avtomobilom, preidite z avtoceste na Tiburtino. Od železniške postaje imate do hotelov direktno zvezo z avtobusoma števil. 3 in 9.

Dobrodošli!

VINKO LEVSTIK - lastnik

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDXX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.80	Francija:	20.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	70.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Ostale evropske dežele: 1.5 funt sterlinga v odgovarjajoči valuti.

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p.Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa: Naročnina plačljiva z mednarodno pošto nakaznico po navodilu uprave.

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan